

מבדק הבנת הנקרא – טקסט מידע

לפניכם ערך מאנציקלופדיה. קראו אותו וענו על השאלות שאחריו.

ים המלח

מעובד לפי הערך "ים המלח" מתוך **יבנה האנציקלופדיה לנוער**, הוצאת יבנה-לרוס, כרך 7, עמ' 113–115, 1998.

5 ים המלח הוא יִמָּה*. הוא נמצא בדרום בקעת הירדן ומשתרע בין הרי מואב במזרח לבין הרי מדבר יהודה במערב. ים המלח הוא המקום הנמוך ביותר בעולם, כ-400 מטרים מתחת לגובה פני הים. נהר הירדן הוא מקור מימיו העיקרי, ומשני צדדיו נשפכים לים המלח נחלים נוספים, כגון נחל ארנון ממזרח ונחל ערוגות ממערב.

10 ים המלח נמצא באזור מדברי, ולכן האקלים בו הוא צחיח וחס. בחודשי הקיץ הטמפרטורות באזור מגיעות ל-40 מעלות צלסיוס ויותר. בשל הטמפרטורות הגבוהות מתאדים מימיו של ים המלח בקצב מהיר, ומליחותם מגיעה ל-30% ויותר והיא הגבוהה ביותר בעולם. בים התיכון, לעומת זאת, שיעור המלחים הוא 4% בלבד.

15 המלחים בים המלח נחשבים אוצרות טבע בעלי ערך רב. הניסיונות הראשונים לניצול אוצרותיו של ים המלח נערכו בשנת 1931 על-ידי "חברת האשלג הארצישראלית". עם השנים התרחב המפעל מאוד, שינה את שמו ל"מפעלי ים המלח", וכיום הוא משמש מקור תעסוקה חשוב לאוכלוסיית הנגב. במפעלים אלה מייצרים חומרים לדישון הקרקע וכן חומרי גלם לתעשיית התרופות, הקוסמטיקה ועוד.

מעיינות מים מתוקים ומעיינות מרפא

20 לאורך חופיו של ים המלח נובעים מעיינות של מים מתוקים, הניזונים ממי הגשמים היורדים מההרים שממערב. המעיינות פורצים בשולי בקעת הירדן ויוצרים נאות מדבר**. סמוך להם נוסדו יישובים, שהתקיימו בעבר מגידולים ייחודיים, כגון צמחי בושם וצמחי מרפא. הגדול והידוע שבהם הוא עין גדי.

25 לחופיו של ים המלח נובעים גם מעיינות מים חמים, שכבר הקדמונים הכירו בחשיבותם. הידועים שבהם הם עין בוקק ועין זוהר. מימי מעיינות אלה עשירים במינרלים, ויש להם תכונות מרפא למחלות שונות, בעיקר למחלות עור. אנשים החולים במחלות עור מגיעים לאזור ים המלח מכל העולם, שֵׁפֶן הששייה לחופיו והרחצה במימיו ובמי המעיינות החמים משפרות את מצבם. 30

(א)

בתנ"ך נקרא ים המלח "הים הקדמוני" (הים המזרחי) ו"ים הערבה". בתלמוד הוא נקרא "ימה של סדום" (הים של סדום).

(ב)

אצל היוונים והרומאים ים המלח נקרא "ים המָוֶת", כי הם האמינו שלא ייתכנו בו חיים בגלל מליחותו הרבה. דעה זו הופרכה עקב גילוי יצורים החיים בו. עם זאת השם "ים המָוֶת" מקובל כיום בכל העולם.

* ימה – מקווה מים גדול בתוך יבשה

** נאות מדבר – מקומות של מים וירק בלב המדבר

ג

סגולותיהם של ים המלח ושל המעיינות הנובעים לאורך חופיו תרמו משנות ה-70 להתפתחות התיירות, וכיום האזור הפך למרכז של נופש ומרפא שיש בו גם בתי מלון מפוארים, מרכזי רפואה ושירותי תיירות אחרים. הנופשים והתיירים נמשכים לנופיו המיוחדים של ים המלח ולמרכזי הנופש שהוקמו לחופיו גם בשל האפשרות לצוף על פני מי ים המלח בלא קושי בגלל מליחותם הגבוהה של המים.

הבולענים

בעבר הרחוק היה ים המלח חלק מימה גדולה יותר, שהשתרעה מהיישוב תְּצֵבָה שבערבה ועד אגם הכנרת בצפון. לאחר שינויים שחלו באזור הצטמק ים המלח לממדיו הנוכחיים. גם היום ניכרות תמורות במפלס המים של ים המלח ובשטחו.

לאורך חופי ים המלח החלו להיווצר משנות ה-70 של המאה ה-20 בורות תת-קרקעיים המכונים "בולענים". בקרקעית של חופי ים המלח מצויות שכבות עבות של מלח. ירידה מהירה ומתמשכת של מפלס המים, שמקורה בשינויי האקלים ובהתערבות האדם, אפשרה חדירה של מי תהום מתוקים שהמסו את שכבות המלח. במקום שבו הומסו השכבות, נפערו בורות תת-קרקעיים בגלל קריסה הדרגתית של פני השטח שמעליהם. עומק הבולענים עלול להגיע ל-20 מטרים, וקוטרם ל-25 מטרים. כאלף בולענים נוצרו בעשור האחרון לאורך חופי ים המלח, והם עלולים לגרום נזק לגוף ולרכוש. תופעה זו מסכנת חיי אדם ופוגעת בפיתוח, בבנייה ובתעסוקה באזור.

השאלות

שאלה 12

השלימו את המידע על ים המלח, על-פי הטקסט.

1. מקומו של ים המלח: _____

2. מקור מימיו העיקרי: _____

3. האקלים באזור ים המלח: _____

המשיכו לעבוד בעמוד הבא.

שאלה 13

בשורות 10–11 מוזכר שיעור המליחות של **הים התיכון**.

לשם מה מובא מידע זה?

- 1 כדי להדגיש את שיעור המליחות הגבוה של ים המלח.
- 2 כדי לציין ששני הימים מתאפיינים במליחות גבוהה.
- 3 כדי להציג נתונים מדויקים על שיעור המליחות בים התיכון.
- 4 כדי להסביר את הגורמים למליחות של ים המלח.

שאלה 14

בשורה 25 מופיעות המילים: "...הכירו בחשיבותם".

למי או למה הכוונה במילה **בחשיבותם**?

- 1 לקדמונים
- 2 לחופים
- 3 למעיינות
- 4 לתיירים

שאלה 15

בשורות 27–30 כתוב: "אנשים החולים במחלות עור מגיעים לאזור ים המלח מכל העולם, שֶׁכֶן השהייה לחופיו והרחצה... משפרות את מצבם".
באיזו מילה אפשר להחליף את המילה שֶׁכֶן במשפט זה?

- 1 כמו כן
2 ואילו
3 לכן
4 כי

שאלה 16

מהם התפקידים של **הקטעים הנלווים** (א ו-ב) ושל **הערות השוליים** בתחתית עמוד 16?

- 1 הקטעים הנלווים וגם הערות השוליים **מפרשים מושגים** המופיעים בטקסט המרכזי.
2 הקטעים הנלווים וגם הערות השוליים **מרחיבים רעיונות** המובעים בטקסט המרכזי.
3 הקטעים הנלווים **מוסיפים מידע חדש** לטקסט המרכזי, ואילו הערות השוליים **מפרשות מושגים** המופיעים בטקסט המרכזי.
4 הקטעים הנלווים **מפרשים מושגים** המופיעים בטקסט המרכזי, ואילו הערות השוליים **מרחיבות רעיונות** המובעים בטקסט המרכזי.

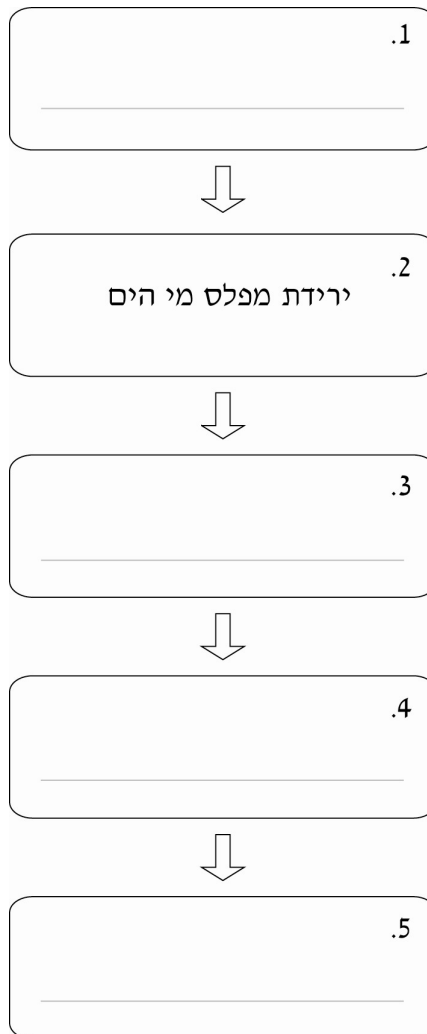
שאלה 17

מדוע התפתחה תיירות **מרפא** סביב ים המלח?

שאלה 18

השלימו את התרשים המתאר את תהליך היווצרות הבולענים.

בכתיבתכם הקפידו על הניסוח,
על סימני הפיסוק, על כתיב נכון
ועל כתב-יד ברור.

בזכות אוצרות הטבע של ים המלח התפתחה באזור תעשייה ענפה.

התפתחות זו גרמה להצטמקותו של ים המלח.

האם לדעתכם צריך להמשיך ולפתח את התעשייה באזור למרות השפעתה
על ים המלח?

נמקו את תשובתכם.

כתבו 3–5 שורות.

שאלה 20

העתיקו מן הטקסט שני משפטים המתארים מידע המופיע במפה שבעמוד 17.

1. _____

2. _____

שאלה 21

לפניכם שלושה משפטים.

הפכו כל משפט **מסביל לפעיל** או **מפעיל לסביל**.

1. מרכזי הקיט והנופש **הוקמו** לאורך חופי הים על-ידי תושבי האזור.

תושבי האזור

2. הניסיונות הראשונים לניצול אוצרותיו של ים המלח **נערכו** על-ידי "חברת האשלג הארצישראלית".

"חברת האשלג הארצישראלית"

3. במפעלים אלה **מייצרים** חומרים לדישון הקרקע.

חומרים לדישון הקרקע

שאלה 22

לפניכם שני צמדי משפטים.

הפכו בכל משפט את המילה המודגשת לשם פעולה.

דוגמה:

ים המלח **מצטמק** במשך השנים.

במשך השנים חלה **האטות** של ים המלח.

1. בשל הטמפרטורות הגבוהות **מתאדים** המים בקצב מהיר.

בשל הטמפרטורות הגבוהות חל תהליך של _____ המים בקצב מהיר.

2. גשמים עזים **ירדו** ומילאו את מעיינות המים המתוקים.

מעיינות המים המתוקים התמלאו בעקבות _____ של גשמים עזים.

שאלה 23

בשורות 31–32 כתוב: "סגולותיהם של ים המלח ושל המעיינות הנובעים לאורך חופיו תרמו משנות ה-70 להתפתחות התיירות..."

מהי המשמעות של המילה **סגולות** במשפט זה?

1 גוונים

2 מעלות

3 תרומות

4 שינויים

שאלה 24

על-פי הקטעים הנלווים, מדוע נקרא ים המלח גם **ים המוות**?

- 1 כי הוא הולך ומצטמק במשך הזמן.
 2 כי יש בו הרבה בולענים מסוכנים.
 3 כי הוא נמצא באזור מדברי ושומם.
 4 כי בעבר חשבו שאין בו יצורים חיים.

שאלה 25

בטבלה שלפניכם כתובים ארבעה צירופים.
 כתבו ליד כל צירוף את צורת הרבים שלו.

הצירוף	צורת רבים
1. מקור מים	
2. אזור מדברי	
3. תכונת מרפא	
4. צמח בושם	